

Кульчицька Н. Є.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри податків
та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету

Дерманська Л. В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри податків
та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

У статті розглянуто основні засади податкової політики держави. Проаналізовано основні етапи податкової реформи в Україні, досліджено позитивні і негативні її сторони. Запропоновано принципи реформування податкової системи та напрями підвищення ефективності податкової політики в сучасних кризових умовах.

***Ключові слова:** податкова політика, податкова реформа, податкова система, податок, ефективність.*

Кульчицкая Н. Е., Дерманская Л. В., ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА В СОВРЕМЕННЫХ КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ

В статье рассмотрены основные принципы налоговой политики государства. Проанализированы основные этапы налоговой реформы в Украине, исследованы положительные и отрицательные ее стороны. Предложены принципы реформирования налоговой системы и направления повышения эффективности налоговой политики в современных кризисных условиях.

Ключевые слова: *налоговая политика, налоговая реформа, налоговая система, налог, эффективность.*

Kulchytska N. Y., Dermanska L. V. EFICIENCY OF TAX POLITICS OF THE STATE IN MORDEN CRISIS TERMS

Basic principles of tax politics of the state are considered in the article. The basic stages of tax reform are analysed in Ukraine, her positive and negative parties are investigational. Principles of reformation of the tax system and directions of increase of efficiency of tax politics are offered in modern crisis terms.

Keywords: *tax politics, tax reform, tax system, tax, efficiency.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних економічних відносин ринкового спрямування та інтеграційних перетворень особливого значення набуває дослідження впливу податкової політики, як одного з головних засад державної економічної політики в цілому на економічні процеси в державі. В свою чергу вплив податкової політики може проявитися як в стримуванні відтворювання та уповільненні темпів економічного розвитку країни, так і в стимулюванні підприємницької активності, забезпеченні умов для стійкого і швидкого економічного зростання та підвищенні рівня суспільного добробуту в Україні. Тому, регулювання економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, яка оптимально б пов'язувала інтереси держави з інтересами платників податків. Саме головною передумовою ефективною політики є її стабільність і передбачуваність для ефективності прийняття рішень в сучасних кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблемних теоретичних і практичних аспектів формування податкової політики та реалізації ефективних податкових реформ та оцінки їх наслідків розглядається в численних наукових працях таких українських вчених: О. В. Антонова, О. Ю. Антохова, Ю. А. Артеменко, Г. В. Василевська, Л. В. Барабаш, А. І. Крисоватий, М. П. Кучерявенко, С. В. Сарана та інші.

Постановка завдання. Дослідження теоретичних засад податкової політики та аналіз сучасних етапів її реформування в сучасних кризових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податкова політика держави впливає на податкову систему, яка представлена широким колом податків і зборів різної спрямованості, а також принципами і методами їх стягнення.

Для того, щоб покращити податкову політику, уряд почав здійснювати податкову реформу, яка базуватиметься на основі стратегії сталого розвитку „Україна – 2020”, угоди про асоціацію між Україною та ЄС, меморандуму про економічну та фінансову політику згідно з новою кредитною угодою МВФ, коаліційної угоди, європейського законодавства, до якого планується наблизити українське.

Головними напрямками реформи є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків, а не має на меті наповнення бюджету за рахунок фінансових санкцій та переplat; зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати; впровадження електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її детінізації; удосконалення законодавства України, спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухиляння від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами, зокрема удосконалення адміністрування податку на додану вартість, формування системи податкового контролю залежно від ступеня ризику в діяльності платників податків, забезпечення відкритості доступу до інформації про сплату податків, удосконалення законодавства з питань трансфертного ціноутворення, впровадження контролю за видатками фізичних осіб [8].

Будь-яка реформа повинна віддзеркалювати цінності зазначених документів, а розроблятися реформи повинні тільки в збалансованій команді представників влади, громадськості та бізнесу на платформі Національної ради

реформ. Саме тому, податкова реформа в Україні здійснюється за такими напрямками (рис.1).

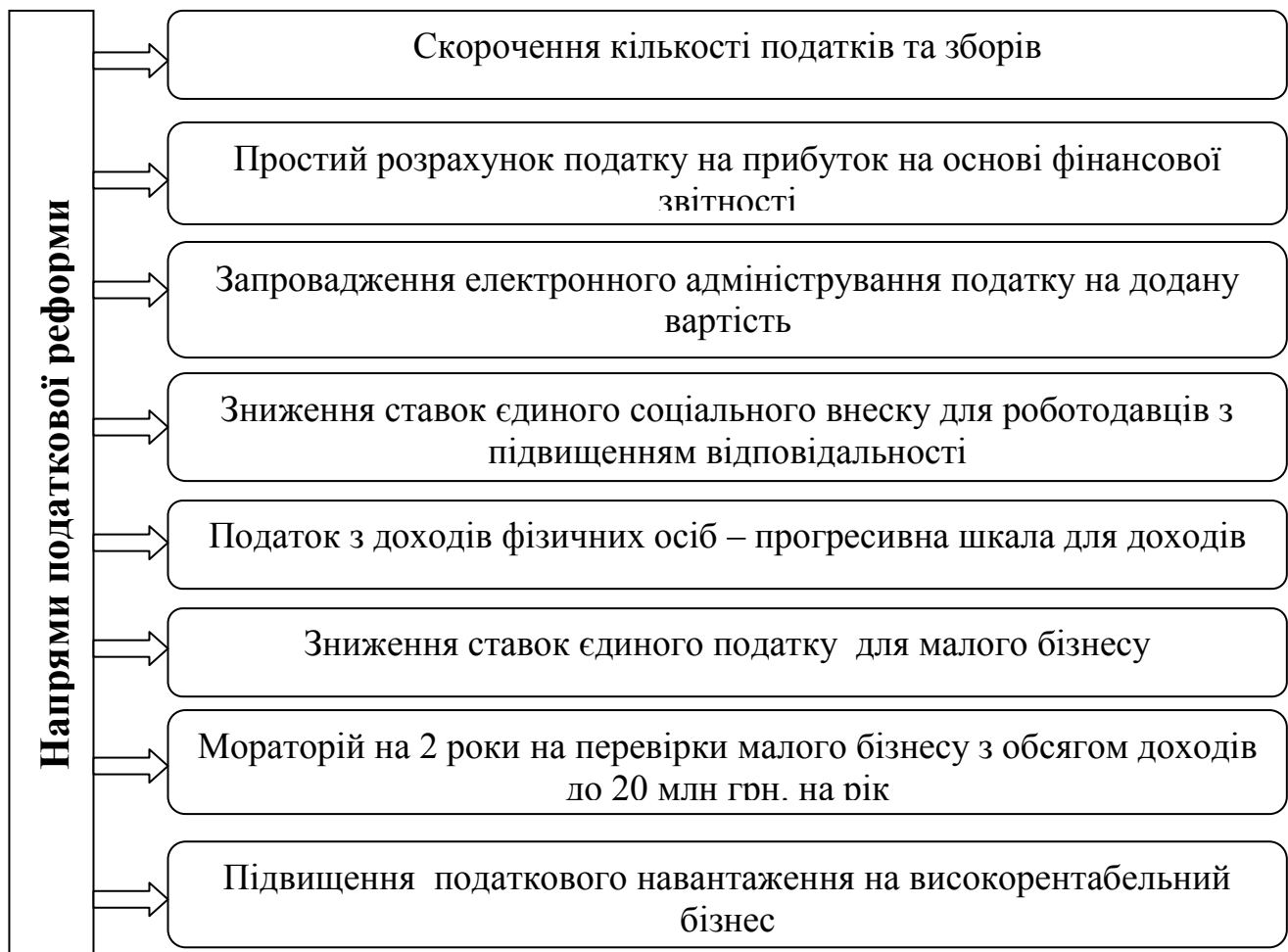

Рис.1. Напрями податкової реформи в Україні [розроблено автором]

Відповідно до Стратегії сталого розвитку „Україна 2020”, метою податкової реформи – побудова податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів [8].

Який очікувати ефект від реформи, чи зменшить вона податкове навантаження, чи, навпаки, – збільшить при зменшенні кількості податків, нових правилах розрахунку податку на прибуток, реформуванні єдиного податку, ПДФО та ЄСВ, а також ряду „нових” податків – на комерційну нерухомість, транспорт тощо.

Отже, як показало опитування суб'єктів підприємницької діяльності, 62% експертів негативно сприйняли нововведення і вважають, що порядок провадження змін є незадовільним, багато норм є недопрацьованими, суперечливими, в цілому, відсутній комплексний підхід до реформи податкової системи [5].

Переважає більшість респондентів вважає, що „реформа призведе до посилення тиску на легальний бізнес”, а саме податкова реформа, положення якої прописані в Законі України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)” №71-VIII від 28 грудня 2014 року.

При реформуванні єдиного податку та введення мораторію на проведення перевірок малого бізнесу 30% очікують позитивних змін, але з пересторогою чекають результату їх практичного застосування.

80% опитаних категоричні в своїх поглядах – нова прогресивна шкала ПДФО для доходів у формі оплати праці та задекларована можливість зниження ЄСВ не сприятимуть легалізації зарплат. Номінальне зниження ставок ЄСВ сприятливе для більшості працівників лише в трьох регіонах, де середня зарплата вища за суму трьох мінімальних зарплат. Але збільшення ставок податку на доходи, військового збору та невизначеність з витратами на медичне страхування також нівелюють позитивний ефект. На обов'язок сплачувати мінімальну суму ЄСВ незалежно від наявності доходу чимало представників МСП уже реагують закриттям або фактичним зупиненням власного бізнесу.Щодо нових правил розрахунку податку на прибуток, то 49% позитивно оцінюють даний крок, який відповідає світовим тенденціям.

Активна пропаганда податкової децентралізації має практичним наслідком можливість стягнення кількох місцевих акцизів і податків на майно за нечітко визначеними процедурами, а також ризик податкової конкуренції між населеними пунктами. Втім, максимальний дохід від цих „нових” місцевих податків навряд чи перевищить 10 млрд. грн., а їх прозоре стягнення виглядає проблематичним [2, с.24].

Введення електронного адміністрування ПДВ повинно стати запорукою успіху, оскільки саме цей податок є бюджетоутворюючим та одночасно чи не найбільш корупційним не лише в Україні, а й у світі [1, с.12].

Усі реформи в частині оподаткування ПДВ повинні бути пов'язані із забезпеченням прозорості його адміністрування від збору до відшкодування. Питання прозорості стосується не лише ПДВ, а всіх непрямих податків, в адмініструванні яких слід забрати будь-який людський фактор. Слід зазначити, що у більшості країн, що розвиваються, присутній загальний тренд: лише 1% великих платників податків формують 70% податкових надходжень до бюджету. В той же час 80% платників податків малого та середнього бізнесу формують не більше 5% надходжень до бюджету. Україна – не виняток.

Бюджетоутворюючими податками у структурі доходів зведеного бюджету України за 2014 рік є ПДВ – 41,1%, податок на доходи фізосіб – 16,2%, акцизний податок – 10,4%, податок на прибуток – 8,7%, які сплачує великий бізнес. Питома вага єдиного податку – спеціального режиму оподаткування малого та середнього бізнесу – становить лише 1,6% [6] (рис.2).

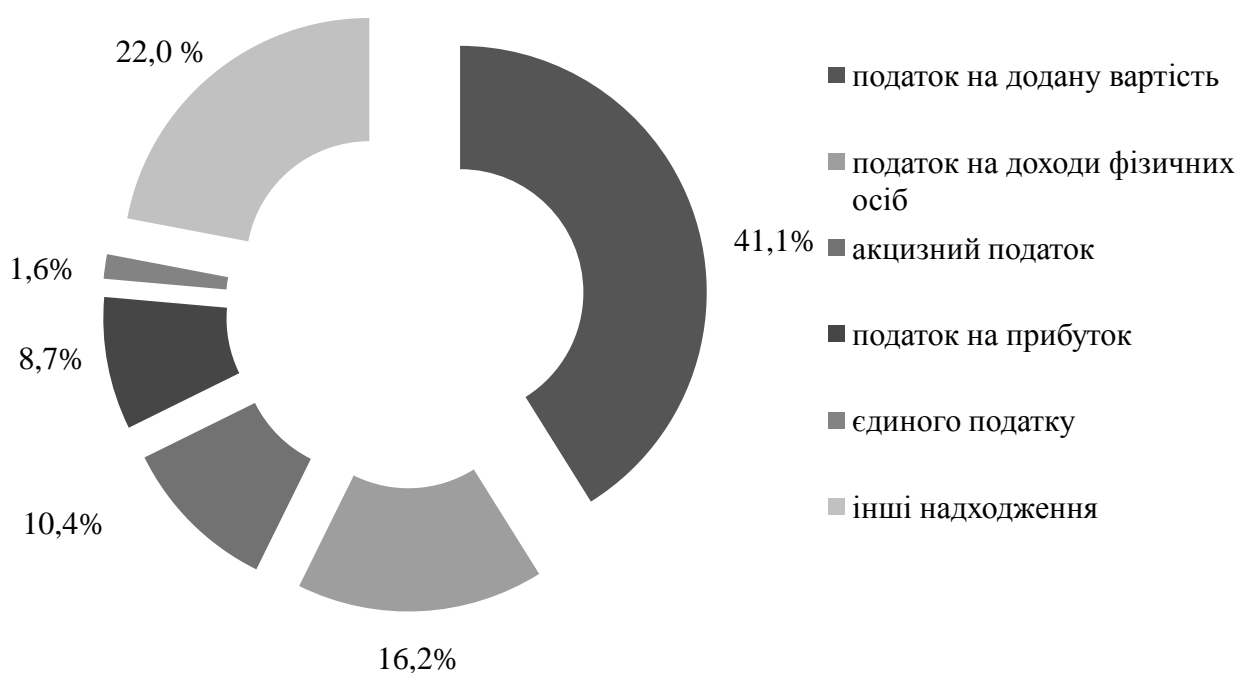

Рис.2. Структура доходів зведеного бюджету України за 2014р. [розроблено автором]

Саме тому процес реформування податкової системи повинен відповідати наступним принципам:

- забезпечення макроекономічної, соціальної і політичної стабільності в суспільстві;
- наявність, крім фіскальних, достатніх умов для активізації інвестиційних процесів, зокрема надійного захисту конкуренції і контрактів, а також прав власності, захист яких забезпечуватиметься незалежною судовою і виконавчою гілками влади;
- реформування бюджетної системи з урахуванням відповідності бюджетних видатків інтересам населення;
- узгодження податкової, бюджетної і грошово-кредитної політики;
- забезпечення прозорості економічних відносин;
- створення належних нефіскальних умов для активізації підприємницької діяльності;
- зниження рівня корупції в державних органах;
- здійснення реальних кроків з реформування податкової системи на шляху становлення правової держави;
- ефективне використання коштів державного бюджету, одержаних у результаті сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), раціоналізації структури державних видатків з метою збільшення обсягу державних інвестицій у виробничий та людський капітал.

Слід зазначити, що основними підставами для виходу держави з кризової економічної ситуації є забезпечення зростання довіри суспільства до влади, що не може супроводжуватися ігноруванням громадської думки та відсутністю громадського обговорення найважливіших для суспільства законопроектів.

Зокрема, посилення відповідальності для бізнесу повинно проводитися лише після створення умов для виходу бізнесу з тіні та умов економічного зростання. Податкове навантаження повинно бути адекватним фінансовому стану платників податків та не допускати ситуацію, за якою сплата податків

призводить до погіршення фінансових показників та вимивання обігових коштів, необґрунтованого кредитування бюджету[3, с.120].

А також податкова амністія тіньових доходів громадян є позитивним кроком, але така амністія повинна супроводжуватися не тільки посиленням відповідальності, а, насамперед, скасуванням причин для тіньової економіки. Без подолання причин уходу бізнесу у тінь не буде мати очікуваний ефект. Бізнес та громадяни в такому випадку будуть змушені знову і знову мінімізувати свої податки. Починати реформи необхідно було саме з причин, а не наслідків.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В контексті висвітлення даної проблематики, доцільно констатувати те, що очікувані результати податкової реформи в 2015 році переважно нейтральні або негативні. Саме формальне виконання Програми уряду щодо зменшення податкового тиску на бізнес загалом не поліпшило умови його ведення в Україні, але створило чимало нових ризиків, які з різних причин не компенсуються жодною підтримкою з боку держави.

Основним завданням нової ефективної податкової системи повинно бути зниження податкового перерозподілу в економіці і звільнення підприємств та підприємців від фіскально-адміністративного тиску. Це дозволить зберегти виробництво та робочі місця, створити передумови для їх розвитку в майбутньому. Завданням нової податкової політики повинно стати не посилення фіскальних функцій органів контролю, а звільнення людей від неефективних податків.

Таким чином, все це свідчить про необхідність подальшого уточнення пропозицій щодо подальших змін до податкового законодавства, які, очевидно, необхідні для ефективної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в сучасних кризових умовах.

Бібліографічний список:

1. Антонова О. В. Новації податкової системи України / О. В. Антонова, Ю. В. Климчук // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С.11-16.

2. Антохова О. Ю. Механізм реалізації податкової політики в сучасній Україні / О. Ю. Антохова // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С.22-27.

3. Артеменко Ю. А. Проблеми реформування податкової системи України / Ю.А. Артеменко, Я. Ю. Вертелецька // Економіка і регіон. – 2012. – №2(17). – С. 119-121.

4. Василевська Г. В. Податкова політика у регулюванні економічного зростання / Г. В. Василевська // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 39-43.

5. Європейський бізнес негативно оцінює податкові реформи в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://http://www.epravda.com.ua/news/2015/02/11/527720/>

6. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

8. Указ Президента України „Про Стратегію сталого розвитку „Україна 2020” – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1394366409065470>